

Кравченко Світлана Миколаївна,

кандидат історичних наук,

старший науковий співробітник відділу порівняльної педагогіки

Інституту педагогіки Національної академії педагогічних наук України

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОСВІТНЬОГО ЗАКОНОДАВСТВА США ТА УКРАЇНИ: ОКРЕМІ АСПЕКТИ

Досліджуючи проблему забезпечення якості освіти як сучасну освітню тенденцію з проєкцією на перспективність для України досвіду США в умовах реформування національної освіти, звертаємо особливу увагу на актуальні питання освітнього законодавства цих країн. Зокрема на стратегічно важливі нормативно-правові акти, які формують міжнародну освітню політику та мають вплив на розвиток освітньої системи України.

Залишаючи осторонь детальний змістовий аналіз освітнього законодавства США та України, виокремимо деякі аспекти.

Зауважимо, що у США владні повноваження розподіляються між федеральним урядом і урядами 50 штатів із децентралізованим управлінням освітою, що на рівні штатів включає 50 освітніх систем [6]. Головним державним органом, що відповідає за освітню політику є Департамент освіти Сполучених Штатів Америки (The United States Department of Education, ED, DoED). На місцевому рівні освітні питання координують шкільні округи (school district) та місцеві агенції освіти (Local educational agency, LEA). Ці організації формують освітню політику та здійснюють нормативно-правове забезпечення американської системи освіти на рівні штатів. У процесі дослідження встановлено, що на сучасному етапі на федеральну політику США щодо роботи з дітьми і молоддю також мають вплив такі організації й установи як: Американська асоціація державних коледжів та університетів (American Association of State Colleges and Universities), Американські ради з міжнародної освіти (American Councils for International Education), Гарвардський проєкт дослідження родини (Harvard Family Research Project), Інститут шкільної реформи Анненберг (Annenberg Institute for School Reform), Національна

асоціація шкільних рад (National School Boards Association), Національна рада з акредитації педагогічної освіти (National Council for Accreditation of Teacher Education), Освітні агенції штату (State Educational Agencies), Служба освітніх тестувань (Educational Testing Service), Управління з догляду за дитиною штату (Office of Child Care), Центр досліджень американського прогресу (Center for American Progress) та ін. [2].

Базовими документами, що становлять основу американської освітньої політики є Конституція США (United States Constitution) (1787 р.) [9], Закон «Про початкову і середню освіту» (Elementary and Secondary Education Act (ESEA), 1965 р.), Закон «Про удосконалення американських шкіл» (Improving America's School Act (IASA), 1994 р.), Закон «Жодна дитина поза увагою» (No Child Behind Act (NCLB), 2001 р.), Закон «Кожен студент досягає успіху» (Every Student Succeeds Act (ESSA), 2015 р.) та інші нормативно-правові документи, прийняті як на федеральному рівні, так і на рівні штатів. Окрім того, важливими освітніми документами США також є Меморандум «STEM Освіта. Стратегія 2017–2026» (STEM Education. Policy Statement 2017–2026) [8] та Стратегічний план департаменту освіти США на 2018–22 роки (U.S. Department of Education Strategic Plan for Fiscal Years 2018–22) [10].

Переконливою є думка, що чинний федеральний закон «Кожен студент досягає успіху» (2015), затверджений за президенства Б. Обами, зберігає пріоритет досконалості в освіті, а Меморандум Президента Д. Трампа щодо спрощення доступу до STEM освіти (2017) скеровує американську освіту в інноваційному напрямі [6].

Так, у рамках міжнародного стратегічного освітнього документа «Education 2030: The Future of Education and Skills», розробленого у 2018 р. Organization for Economic Cooperation and Development, сформовано стратегію розвитку освіти для майбутнього [7]. Основною метою цього документа є вироблення спільного для стейкхолдерів (урядів, освітніх лідерів, у тому числі керівників шкіл, педагогічних працівників, учнів, студентів та їхніх батьків, соціальних партнерів та інших експертів) бачення освітніх перспектив. Зокрема – знайти відповіді на

першочергові питання, що означені в документі та потребують невідкладного розв'язання: «Які компетентності та цінності сьогоднішньому учню слід сформулювати зараз для успішного існування в 2030 році?» і «Чи зможе освітня система ефективно розвивати ці компетентності?» [7, с. 2].

В Україні таку позицію декларує документ «Освіта. Стратегія України 2030», головною тезою якого є: «Україна – Learning Nation». ООН відзначає, що Україна за індексом людського капіталу – держава з високим рівнем розвитку завдяки масовості та доступності освіти [3]. Та насамперед забезпечення якості освіти гарантує Закон України «Про освіту» (2017 р.). Зокрема в статті 41 відзначається, що метою розбудови та функціонування системи забезпечення якості освіти в Україні є гарантування якості освіти, формування довіри суспільства до системи та закладів освіти, органів управління освітою, постійне та послідовне підвищення якості освіти тощо. Забезпечення якості освіти може здійснюватися через стандартизацію, ліцензування освітньої діяльності, акредитацію освітніх програм, інституційну акредитацію, громадську акредитацію закладів освіти, зовнішнє незалежне оцінювання результатів навчання, інституційний аудит, моніторинг якості освіти, атестацію педагогічних працівників, сертифікацію педагогічних працівників, громадський нагляд тощо [4, ст. 41]. Підкреслимо, що цей закон зобов'язує український уряд вивести рівень середніх зарплат для вчителів до чотирьох прожиткових мінімумів до кінця 2023 року.

Ще одним із ключових документів, що регламентує якість освітньої діяльності в Україні є «Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року» (2017 р.) [1]. Відповідно до цього документа, реформування змісту загальної середньої освіти передбачає розроблення принципово нових державних стандартів загальної середньої освіти, які повинні ґрунтуватися на компетентнісному й особистісно-орієнтованому підході до навчання, враховувати вікові особливості психофізичного розвитку учнів, передбачати здобуття ними умінь і навичок, необхідних для успішної самореалізації в

професійній діяльності, особистому житті, громадській активності. Зазначені стандарти повинні також ґрунтуватися на Рекомендаціях Європейського Парламенту та Ради Європейського Союзу «Про основні компетентності для навчання протягом усього життя» [5]. Реалізація положень концепції сприятиме поліпшенню якості загальної середньої освіти, подоланню територіальних відмінностей у якості загальної середньої освіти, забезпеченню престижності професійної освіти, підвищенню якості вищої освіти за рахунок якісної підготовки у школах і кращого конкурсного відбору абітурієнтів, а також формуванню ключових компетентностей сучасного учня (спілкування державною та іноземними мовами, математична грамотність, компетентності в природничих науках і технологіях, інформаційно-цифрова компетентність, уміння навчатися впродовж життя, соціальні та громадянські компетентності, підприємливість та фінансова грамотність, загальнокультурна грамотність, екологічна грамотність і ведення здорового способу життя) [1].

Зазначене дозволяє зробити висновок, що нині одним із істотних викликів для України на шляху євроінтеграції є реформування освітньої системи, трансформація її в ефективну модель освіти, яка б відповідала світовим суспільним запитам. Крім того система освіти повинна реформуватися з урахуванням викликів майбутнього. Завдання школи сьогодні – гарантувати кожній дитині гармонійний розвиток особистості, можливість реалізації індивідуального потенціалу задля формування спільного добробуту суспільства. Відтак сучасне освітнє законодавство як США, так і України спрямовано на забезпечення якості середньої освіти через збільшення фінансування сфери освіти, ефективну організацію освітнього процесу, трансформацію компетентностей дітей і молоді, високі вимоги до кваліфікації педагогічних працівників.

Список використаних джерел

1. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року

[Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80>. – Назва з екрана.

2. Кравченко С. М. Забезпечення якості освіти як ключова тенденція розвитку освітньої системи США [Електрон. ресурс] / С. М. Кравченко // Розвиток професійної майстерності педагога в умовах нової соціокультурної реальності : зб. матеріалів III Міжнар. наук.-практич. конф. / Тернопільський обл. комун. інститут післядиплом. пед. освіти, 11-12 квітня 2020 р. / редкол. Кавецький В.Є., Вихрущ А.В. та ін. – Тернопіль, 2020. – Режим доступу: <http://ippo.edu.te.ua/2019/02/07/ii-mizhnarodna-naukovo-praktichna-konferenciya-rozvitok-profesijno%D1%97-majsternosti-pedagoga-v-umovax-novo%D1%97-sociokulturno%D1%97-realnosti/>. – Назва з екрана.

3. Освіта. Стратегія України 2030 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <https://www.slideshare.net/UIFuture/2030-148758034>. – Назва з екрана.

4. Про освіту: Закон України від 5 вересня 2017 року № 2145-VIII // Відомості Верховної Ради. – 2017. – № 38-39. – Ст. 380 [Зміни і доповнення внесено згідно із Законами України: № 2657-VIII від 18.12.2018, ВВР, 2019, № 5, ст. 33; № 2661-VIII від 20.12.2018, ВВР, 2019, № 5, ст. 35; № 2704-VIII від 25.04.2019, ВВР, 2019, № 21, ст. 81; № 2745-VIII від 06.06.2019, ВВР, 2019, № 30, ст. 119; № 392-IX від 18.12.2019].

5. Рекомендація 2006/962/ЄС Європейського Парламенту та Ради (ЄС) «Про основні компетенції для навчання протягом усього життя» від 18 грудня 2006 року [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_975. – Назва з екрана.

6. Трансформаційні процеси у шкільній освіті країн Європейського Союзу та США : монографія / А.П. Джурило [та ін.]; [за заг. ред. Локшиної О.І.]; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т педагогіки. – Київ : КОНВІ ПРІНТ, 2018. –191 с.

7. Education 2030: The Future of Education and Skills [Електрон. ресурс]. – Режим доступу:

[https://www.oecd.org/education/2030/E2030%20Position%20Paper%20\(05.04.2018\).pdf](https://www.oecd.org/education/2030/E2030%20Position%20Paper%20(05.04.2018).pdf). – Назва з екрана.

8. STEM Education. Policy Statement 2017–2026 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <https://www.education.ie/en/The-Education-System/STEM-Education-Policy/stem-education-policy-statement-2017-2026-.pdf>. – Назва з екрана.

9. U.S. Constitution [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: https://www.usconstitution.net/xconst_Am10.html. – Назва з екрана.

10. U.S. Department of Education Strategic Plan for Fiscal Years 2018–22 [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <https://www2.ed.gov/about/reports/strat/plan2018-22/strategic-plan.pdf>. – Назва з екрана.